

Журавель О. Є.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.951

СУБ'ЄКТИ ПРОТИДІЇ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ ТА БЕЗДОГЛЯДНОСТІ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Досліджено питання існуючої загальної системи суб'єктів, завданням яких є протидія безпритульності та бездоглядності дітей в Україні, правових підстав їх діяльності, а також визначення ролі і місця кожного із суб'єктів у цій системі.

***Ключові слова:** система суб'єктів, протидія, суб'єкти загальної компетенції, суб'єкти спеціальної компетенції, безпритульність дітей, бездоглядність дітей.*

Постановка проблеми. Розглядаючи дитячу безпритульність та бездоглядність як одну з найбільш актуальних та гострих проблем сучасного українського суспільства, значущими стають питання щодо причин та умов, які сприяють безпритульності та бездоглядності дітей, наслідків зростання цих антисоціальних явищ, способів, методів та засобів, за допомогою яких можна протидіяти безпритульності та бездоглядності дітей. Вирішення зазначених питань потребує здійснення величезного обсягу важкої, кропіткої роботи, яка супроводжується значним інтелектуальним навантаженням і вимагає поєднання теоретичного доробку з практичними досягненнями у цій сфері. Особлива роль у цьому, звичайно ж, належить державі в особі її компетентних органів, посадових осіб та організацій.

Однак слід зауважити, що проблема безпритульності та бездоглядності дітей являє собою багатоаспектне, складне явище комплексного характеру, тому для її ефективного вирішення самих лише державних зусиль недостатньо. Тож у своїй діяльності щодо протидії безпритульності та бездоглядності дітей держава повинна спиратися на допомогу з боку громадськості, а особливо громадських об'єднань, що є її ядром, а також органів місцевого самоврядування, які можуть ефективно реалізовувати відповідні заходи на місцевому рівні.

Таким чином, цілком очевидним є те, що кількість суб'єктів, які можуть брати участь у проведенні заходів щодо протидії безпритульності та бездоглядності, досить значна. Однак на сьогодні виникає питання щодо ефективності роботи існуючих суб'єктів, зважаючи на високі показники рівня безпритульності і бездоглядності в державі. Адже для того щоб досягти якісного результату, усі зусилля мають бути скоординованими та злагодженими, тому суб'єкти протидії повинні бути об'єднані в систему.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дитяча безпритульність та бездоглядність, як об'єкт наукових пошуків,

перебували у центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Зокрема, проблематику бездоглядності та безпритульності неповнолітніх розробляли: А. Адлер, О. Анатолієва, М. Бабаєв, С. Бородин, М. Ветров, Л. Волинець, М. Гернет, С. Гончарук, В. Єрмаков, А. Зінченко, Я. Квітка, М. Левітіна, П. Люблінський, Н. Павлик, Н. Пов'якіль, С. Познишев, В. Рубінштейн, Д. Футтер, Т. Шульга та інші. Однак, незважаючи на суттєвий теоретичний доробок у цій сфері, є ряд питань, які все ще потребують окремого дослідження. Серед них актуальним залишається питання щодо системи суб'єктів протидії дитячій безпритульності та бездоглядності в Україні.

Метою даної статті є з'ясування загальної системи суб'єктів протидії безпритульності і бездоглядності дітей в державі та визначення ролі і місця кожного із суб'єктів у цій системі.

Виклад основного матеріалу. Перш за все необхідно зазначити, що наявність системності є однією з гарантій надійної та продуктивної роботи у сфері протидії безпритульності та бездоглядності дітей, оскільки система – це не просте скупчення (нагромадження) окремих елементів, а їхнє певне логічне розміщення з чітким визначенням місця та положення кожного з них. Крім того, система обов'язково передбачає наявність певних зв'язків між елементами, на підставі яких, власне кажучи, і утворюється та функціонує система як єдине ціле. Тому слід погодитися із О.О. Грицановим, який зазначає, що семантичне поле такого поняття як система включає терміни «зв'язок», «елемент», «ціле», «єдність», а також «структура» – схема зв'язків між елементами [1, с. 619].

На зв'язку та єдності елементів як основи існування системи наголошував і В.К. Колпаков, який, розмірковуючи про державне управління, вказував, що управлінська система – це єдине ціле, яке існує і розвивається завдяки взаємодії його компонентів [2, с. 10].

Поняття «система» походить від грецької «systema» (складене з частин, сполучене) і має декілька визначень: сукупність елементів, що знаходяться у відносинах та зв'язках між собою і утворюють певну цілісність, єдність; порядок, зумовлений планомірним, правильним розташуванням частин у певному зв'язку, суворою послідовністю дій; прийнятий усталений порядок чого-небудь та ін. [3, с. 513; 4, с. 321; 5, с. 1320]. У цьому контексті також доречно згадати думку, висловлену О.П. Алексєєвим, який зазначає, що існує кілька десятків визначень поняття «система» – від вузькоспеціальних до філософських. Серед низки визначень, пов'язаних з філософським статусом цієї категорії, як вихідні, базисні можна взяти такі: 1) «система – комплекс взаємодіючих елементів» (Людвіг фон Берталанфі), 2) «упорядкована певним чином множина елементів, взаємопов'язаних між собою і утворюючих деяку цілісну єдність» (В. М. Садовський), 3) «система є відмежована безліч взаємодіючих елементів» (А.М. Авер'янов) [6, с. 348–349].

З урахуванням вищезазначеного, слід вказати, що система суб'єктів протидії безпритульності та бездоглядності дітей являє собою сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою учасників суспільних відносин, які

в межах своїх прав, повноважень здійснюють діяльність з виявлення безпритульних та бездоглядних дітей з метою надання їм піклування та захисту, повернення до процесів соціалізації, а також діяльність щодо виявлення та усунення причин і умов, які сприяють виникненню, розвитку та існуванню цього антисоціального явища.

На жаль, слід констатувати, що діюче сьогодні національне законодавство не дозволяє повною мірою сформулювати уявлення про систему суб'єктів протидії бездоглядності та безпритульності дітей. Відсутність нормативно-правового документа, який би чітко передбачав перелік суб'єктів, які здійснюють діяльність щодо протидії дитячій бездоглядності та безпритульності, швидше за все, пов'язана із тим, що поняття «протидія», як правило, не застосовується нормотворцем у відповідних нормативно-правових документах, натомість вживаються поняття вужчого змісту, наприклад, профілактика, попередження тощо. Протидія – це комплексне поняття, яке охоплює собою такі види діяльності: профілактика, попередження, запобігання, припинення, притягнення до відповідальності, у зв'язку з чим очевидно, що коло суб'єктів, які здійснюють цю протидію, є значно ширшим і чітко окреслити його складніше.

Проте у деяких нормативно-правових документах у сфері захисту дитинства присутні статті, що містять положення про суб'єктів, які здійснюють соціальний захист та реінтеграцію дітей. Так, у Законі України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» у статті 18 записано, що суб'єктами, які забезпечують реінтеграцію бездомних осіб, є підприємства, установи та заклади, підпорядковані центральним, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, а також юридичні особи, створені відповідно до законодавства (недержавні суб'єкти), фізичні особи. А стаття 19 цього ж Закону закріплює, що закладами соціального захисту для безпритульних дітей є: притулок для дітей служби у справах дітей; центр соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко) [7].

Один з найбільших перелік суб'єктів, які здійснюють діяльність у сфері соціального захисту дітей, викладено у Законі України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», у якому встановлено, що здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них правопорушень покладається в межах визначеної компетенції на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді; уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді; служб у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад; кримінальну міліцію у справах дітей органів внутрішніх справ; приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ; школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти; центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я; спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої

служби України; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) [8]. Також у даному Законі вказано, що у здійсненні соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни, суди та органи прокуратури.

Звісно, вищевикладений законодавчо закріплений перелік суб'єктів не відображає усього різноманіття суб'єктів, які входять до системи протидії безпритульності та бездоглядності дітей. Однак він цілком може бути покладений в основу класифікації суб'єктів протидії дитячій безпритульності та бездоглядності.

На нашу думку, розмірковуючи про суб'єктів, що протистоять виникненню, розвитку та поширенню безпритульності та бездоглядності серед дітей, їх доцільно розподілити на дві групи: 1) суб'єкти загальної компетенції, тобто ті, для яких протидія дитячій безпритульності та бездоглядності є не основним, а другорядним, супутнім напрямком їхньої діяльності; 2) суб'єкти спеціальної компетенції, для яких безпосередня реалізація заходів протидії безпритульності та бездоглядності є одним із центральних (першочергових) завдань.

На наш погляд, до суб'єктів загальної компетенції перш за все слід віднести Верховну Раду України, яка, відповідно до Конституції, є єдиним органом держави, що наділений законодавчою владою. Розглядаючи парламент як суб'єкт протидії досліджуваному антисоціальному явищу, слід виходити з особливостей його функціонального призначення. Так, відповідно до статті 85 Конституції [9], саме Верховна Рада України має у своєму розпорядженні виключне право приймати закони, через які здійснює закріплення основоположних правових та організаційних засад державної соціальної політики взагалі та у сфері захисту дитинства зокрема, а також формує напрямки діяльності щодо протидії бездоглядності та безпритульності дітей.

Слід зазначити, що свої повноваження у сфері соціального захисту дітей та подолання дитячої безпритульності і бездоглядності Верховна Рада України може здійснювати як безпосередньо, так і через свої органи та посадових осіб. Особлива роль тут належить Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, який виконує функцію парламентського контролю за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захистом прав кожного на території України і в межах її юрисдикції [10]. Цілком очевидно, що це стосується і захисту прав дітей (особливо безпритульних та бездоглядних) як однієї з найбільш вразливих категорій населення.

Окрім Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, у Верховній Раді діють відповідні комітети, які утворюються з числа народних депутатів України для здійснення за окремими напрямами законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій [11]. Так, відповідно до пос-

танови Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України шостого скликання», у парламенті діє Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму, до предмета відання якого, з-поміж іншого, належать здійснення законопроектної роботи, підготовка, попередній розгляд питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій у сфері захисту безпритульних дітей та сприяння становленню інституту сім'ї [12].

Свій внесок у протидію розвитку бездоглядності та безпритульності дітей роблять і безпосередньо окремі депутати Верховної Ради України, переважно через реалізацію ними своїх прав на законодавчу ініціативу, депутатський запит та депутатське звернення, які визначені Законом України «Про статус народного депутата України» [13].

Отже, спираючись на вищезазначене, можемо з упевненістю стверджувати, що Верховна Рада України цілком справедливо займає основне місце у системі суб'єктів загальної компетенції щодо протидії безпритульності та бездоглядності дітей.

Дієвим інститутом влади серед суб'єктів загальної компетенції є також Президент України, який свій внесок у цей напрямок державної діяльності робить перш за все через здійснення наданих йому нормотворчих повноважень, тобто шляхом видання відповідних нормативно-правових актів, в яких глава держави, як правило, визначає програму та напрямки діяльності відповідних органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, а також встановлює перелік заходів, які їм необхідно вжити з метою подолання безпритульності та бездоглядності дітей. Основними видами нормативно-правових документів, що їх приймає Президент України, є укази та розпорядження. Дієвими актами глави держави щодо протидії дитячій безпритульності та бездоглядності стали указ Президента України «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей» [14] та указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей» [15].

Завдяки своїм контрольним повноваженням Президент України може впливати на діяльність інших органів державної влади у сфері протидії бездоглядності та безпритульності дітей, оцінювати її та вживати заходи щодо підвищення її якості. У своїй діяльності Президент спирається на свій апарат – Адміністрацію Президента України [16].

Особливе місце, з-поміж усіх посадових осіб та органів Адміністрації Президента, посідає Уповноважений Президента України з прав дитини, інститут якого було впроваджено з метою забезпечення належних умов для реалізації громадянських, економічних, соціальних та культурних прав дітей в Україні [17].

Отже, Президент України разом з його апаратом є повноцінним суб'єктом системи протидії безпритульності та бездоглядності дітей. Його основне призначення у цій сфері – разом з парламентом створювати якісну нормативно-правову базу для ефективної роботи інших органів державної

влади, переважно виконавчої, а також здійснювати контроль за ефективністю даної роботи і вживати на підставі цього відповідні заходи.

Наступним органом загальної компетенції у системі суб'єктів протидії безпритульності та бездоглядності дітей є Кабінет Міністрів України, на який у сфері протидії дитячій безпритульності та бездоглядності відповідно до закону покладено завдання вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості, а також розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм [18].

Разом з цим роль Кабінету Міністрів України, як суб'єкта протидії безпритульності та бездоглядності дітей, визначено і в Законі України «Про охорону дитинства», де чітко закріплено, що проведення державної політики щодо охорони дитинства, розробку і здійснення цільових загальнодержавних програм соціального захисту та поліпшення становища дітей, координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у цій сфері забезпечує Кабінет Міністрів України [19].

Отже, Кабінет Міністрів України розробляє спеціальні цільові програми щодо протидії феномену «діти вулиці», заходи реалізації цих програм, орієнтовний обсяг фінансування пов'язаної із цим діяльності, приймає у межах своєї компетенції відповідні нормативно-правові акти. Крім того, саме уряд спрямовує та координує роботу міністерств, а також визначає порядок організації та функціонування деяких суб'єктів протидії дитячій безпритульності та бездоглядності із спеціальною компетенцією.

До центральних органів виконавчої влади, як суб'єктів загальної компетенції, слід віднести міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, які не є спеціально створеними для протидії безпритульності та бездоглядності дітей, проте, в силу специфіки свого функціонального призначення, їхня діяльність так чи інакше пов'язана з проведенням роботи у цій сфері. Таким органами є, скажімо, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство охорони здоров'я та інші.

Важливим суб'єктом загальної компетенції щодо протидії безпритульності та бездоглядності дітей є органи місцевого самоврядування, до виключної компетенції яких належить затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування [20]. Слід зазначити, що, як правило, місцеве самоврядування у цьому напрямку тісно співпрацює з відповідними місцевими органами виконавчої влади. Так, наприклад, Збараська районна рада Тернопільської області, розглянувши клопотання Збараської районної державної адміністрації від 31 травня 2012 року № 01-946/01-20, своїм рішенням від 22 серпня 2012 року № 159 затвердила «Програму подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2012-2015 роки» [21].

Ще одним важливим та специфічним суб'єктом протидії дитячій безпритульності та бездоглядності є суди, які у кожному випадку розгляду якоїсь конкретної справи, що так чи інакше стосується прав, свобод та законних інтересів дитини, вживає усі необхідні заходи для їхнього захисту, а також виявлення та усунення причин і умов, що сприяють виникненню та розвитку дитячої бездоглядності і безпритульності.

Разом з цим, згідно із Законом «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», встановлено, що суди розглядають справи: щодо неповнолітніх, які вчинили злочини; щодо неповнолітніх, які вчинили адміністративні правопорушення, у віці від 16 до 18 років; про поміщення дітей віком від 11 років у приймальники-розподільники для дітей; про адміністративну відповідальність батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників) неповнолітніх за невиконання ними своїх обов'язків щодо виховання і навчання дітей; про обмеження батьків у дієздатності, відібрання дітей та позбавлення батьківських прав, виселення осіб, позбавлених батьківських прав, якщо їхнє спільне проживання з дітьми, щодо яких вони позбавлені батьківських прав, неможливе; про поновлення батьківських прав і розв'язання спорів між батьками щодо місця проживання дітей [8].

Вагомий внесок у протидію розвитку бездоглядності та безпритульності дітей здійснюють і органи прокуратури. Виходячи із положень Закону України «Про прокуратуру» [22], їхні головні обов'язки у цій сфері полягають у здійсненні нагляду за додержанням і правильним застосуванням законів у сфері захисту прав і свобод дітей органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю, політичними партіями, громадськими організаціями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами, громадянами та іншими суб'єктами суспільних відносин.

Окрім державних органів, суб'єктами протидії безпритульності та бездоглядності дітей є окремі громадяни та їхні об'єднання (окрім спеціалізованих), які в межах своїх прав здійснюють роботу щодо покращення соціального становища дітей, зокрема, в частині виявлення випадків порушення прав та законних інтересів дітей, причин та умов, що сприяють виникненню та розвитку дитячої бездоглядності і безпритульності, сповіщення про них у відповідні державні органи, установи, заклади, а також вжиття в межах наданих прав відповідних заходів щодо попередження (усунення, припинення) зазначених антисоціальних явищ.

Так, відповідно до Закону «Про охорону дитинства», трудові колективи, благодійні та інші громадські організації, фізичні особи можуть брати участь у забезпеченні реалізації заходів з охорони дитинства, поліпшення становища дітей, створення розвиненої системи патронату дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, підтримки батьків або осіб, які їх замінюють, заходів, спрямованих на забезпечення відповідних умов для виховання, освіти, всебічного гармонійного культурного і фізичного розвитку дитини [19].

Звертаючись до характеристики суб'єктів протидії безпритульності та

бездоглядності дітей зі спеціальною компетенцією, зауважимо, що, відносячи певних суб'єктів до таких, ми перш за все виокремлюємо тих, для яких діяльність у цьому напрямку є якщо і не єдиною, то в числі основних.

Отже, до суб'єктів зі спеціальною компетенцією в першу чергу належить спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді. Аналіз норм Закону «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [8] дозволяє зробити висновок, що зазначений орган з метою попередження дитячої безпритульності та бездоглядності розробляє та реалізує самостійно або разом з відповідними органами публічної влади та громадськими організаціями науково обґрунтовані заходи щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей; бере участь у розробці та контролі за виконанням цільових програм щодо протидії безпритульності та бездоглядності дітей, поліпшення становища сім'ї, жінок, молоді та дітей; організовує роботу спеціальних установ для дітей; координує спільну роботу центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи із запобігання дитячій бездоглядності.

До суб'єктів зі спеціальною компетенцією у сфері протидії безпритульності та бездоглядності дітей слід віднести Міністерство соціальної політики України, завданнями якого є формування та реалізація державної політики у сфері надання соціальних послуг сім'ям, які можуть опинитися або перебувають у складних життєвих обставинах, людям похилого віку, інвалідам, бездомним особам і безпритульним дітям, дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, іншим соціально вразливим верствам населення; формування та реалізація державної політики щодо відповідального батьківства та материнства [23].

Наступним спеціально уповноваженим органом у сфері захисту дитинства є служби у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад, одним із головних завдань яких є реалізація на відповідній території державної політики з питань соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності [24].

До спеціально уповноважених суб'єктів слід також віднести Управління кримінальної міліції у справах дітей МВС України, на яке покладено ряд важливих завдань, а саме: у межах компетенції вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, виявлення та поміщення до соціальних закладів дітей, що перебувають без догляду дорослих; здійснення, відповідно до законодавства, контролю щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування; застосування заходів адміністративного впливу до дітей, а також їх батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання і навчання дітей, інформування відповідних служб [25].

Окрім державних органів, роботу з протидії безпритульності та бездог-

лядності дітей виконує ряд спеціальних установ для дітей, а саме: приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ; школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти; центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я; спеціальні виховні установи Державного департаменту України з питань виконання покарань; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка), які діють на підставі Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», а також відповідних положень [26–29].

Висновок. Підсумовуючи викладене, зауважимо, що наведений перелік суб'єктів протидії безпритульності та бездоглядності дітей не претендує на винятковість, оскільки система цих суб'єктів надзвичайно складна та розгалужена, і діяльність кожного із цих суб'єктів, з урахуванням його функціонального призначення, особливостей форм здійснення діяльності, специфіки взаємодії з іншими суб'єктами у цій сфері може бути предметом окремого комплексного дослідження. Однак саме такою, на нашу думку, є система суб'єктів протидії безпритульності та бездоглядності дітей у загальному вигляді. Широке коло суб'єктів, які спрямовують свої зусилля на подолання феномена «діти вулиці», надає цілком реальні шанси на суттєве зменшення даного антисоціального явища. Однак ці зусилля мають бути злагодженими та скоординованими, адже розпорошеність та розрізненість всіх прийнятих та виконаних дій навряд чи призведуть до досягнення по-справжньому якісних результатів у боротьбі з цією бідною. Відтак, потрібен суб'єкт, який буде здійснювати координаційну діяльність у сфері протидії безпритульності та бездоглядності дітей в масштабах усієї держави.

Враховуючи складність та масштабність цієї роботи, вважаємо, що таку роль має взяти на себе Міністерство соціальної політики України. Адже саме цей центральний орган виконавчої влади є одним із, так би мовити, найбільш наближених до даної проблеми, що має найповнішу інформацію про особливості ситуації, яка склалася у державі у сфері безпритульності та бездоглядності дітей. А отже, дане міністерство може найбільш ефективно скеровувати роботу в цьому напрямі через видання відповідних наказів, розпоряджень, рекомендацій тощо.

Бібліографічні посилання

1. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. – Мн., 1998.
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник / В.К. Колпаков. – К., 1999.
3. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – 7 изд., перераб. и доп. – М., 2001.
4. Социологический энциклопедический словарь / ред.-коорд. Г.В. Осипов. – М., 2000.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпін, 2005.
6. Краткий философский словарь / А.П. Алексеев, Г.Г. Васильев и др. ; под ред. А.П. Алексеева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2008.
7. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон

України від 02.06.2005 р. № 2623–IV // ВВР України. – 2005. – № 26. – Ст. 354.

8. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95–ВР // ВВР України. – 1995. – № 6. – Ст. 35.

9. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

10. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97–ВР // ВВР України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.

11. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04.04.1995 р. № 116/95–ВР // ВВР України. – 1995. – № 19. – Ст. 134.

12. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України шостого скликання : постанова Верховної Ради України від 04.12.2007 р. № 4–VI // ВВР України. – 2007. – № 51. – Ст. 533.

13. Про статус народного депутата України : Закон України від 17.11.1992 р. № 2790–XII // ВВР України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.

14. Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей : указ Президента України від 11.07.2005 р. № 1086/2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1086%2F2005>

15. Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей : указ Президента України від 05.05.2008 р. № 411/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=411%2F2008>.

16. Про Положення про Адміністрацію Президента України : указ Президента від 02.04.2010 р. № 504/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/10812.html>.

17. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини : указ Президента України від 11.08.2011 р., № 811/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13858.html>.

18. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII // ВВР України. – 2014. – № 13. – Ст. 222.

19. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402–III // ВВР України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.

20. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97–ВР // ВВР України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

21. Офіційний сайт Збараської районної ради Тернопільської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zbarazh-rada.te.ua/>

22. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. № 1789–XII // ВВР України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.

23. Про Положення про Міністерство соціальної політики України : указ Президента України від 06.04.2011 № 389/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1227.

24. Про затвердження типових положень про службу у справах дітей : постанова Кабінету Міністрів від 30.08.2007 р. № 1068 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=389%2F2011>.

25. Про затвердження Положення про Управління кримінальної міліції у справах дітей Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 22 травня 2012 року № 456. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS305.html

26. Про Типове положення про притулок для дітей : постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 р. № 565 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=565-97-%EF>.

27. Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей : постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=87-2004-%EF>.

28. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу : постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.1994 р. № 267 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

29. Про затвердження Типового положення про соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко) : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2005 р. № 1291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1291-2005-%EF>.

Журавель О. Е. Субъекты противодействия безпризорности и безнадзорности детей в Украине. Исследованы вопросы существующей общей системы субъектов, задачей которых является противодействие безпризорности и безнадзорности детей в Украине, правовых оснований их деятельности, а также определения роли и места каждого из субъектов в этой системе.

Ключевые слова: *система субъектов, противодействие, субъекты общей компетенции, субъекты специальной компетенции, беспризорность детей, безнадзорность детей.*

Zhuravel' O. Ye. Subjects of counteraction neglect of children. The article deals with research of questions in relation to the existent system of subjects the task of that is counteraction to neglect and neglect in Ukraine, legal grounds of their activity, and also determination of role and place each of subjects in this system.

System of subjects of counteraction to neglect and neglect of children, shows as soba totality of the participants of public relations, that within the limits of the rights, constrained and interactive inter se, plenary powers carry out activity from the exposure of homeless and neglected children with the aim of grant to them of caring and defence, return to the processes of socialization, and also activity in relation to an exposure and removal of reasons and terms, that assist an origin, development and existence of the this antisocial phenomenon.

Subjects, that counteract to the origin, development and distribution of neglect among children, it is necessary to distribute on two groups: 1) subjects of general competence, id est those for that counteraction to child's neglect and neglect is not basic, but second-rate, concomitant direction of their activity; 2) subjects of the special competence, for that direct realization of measures of counteraction to neglect is one of central tasks.

It is set on results research, that a subject that will carry out co-ordinating activity in the field of counteraction to neglect of children in the scales of all state is needed for today. Taking into account complication and scale of this work such role must undertake Ministry of social politics of Ukraine.

Keywords: *system of subjects, counteraction, subjects of general competence, subjects of the special competence, neglect of children.*

Надійшла до редакції 19.09.2014

Кацуба Р. М.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.951

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ ПРЕДМЕТА СПОРТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Розкрито особливості предмета спортивного права України. Досліджено різні наукові позиції щодо змісту предмета сучасного спортивного права. Запропоновано авторське бачення суспільних відносин, що складають предмет спортивного права України.

Ключові слова: *спортивне право, предмет, суспільні відносини, галузь права, зміст.*